

Гоцуляк В.В. /Черкаси/

Спадщина С.А.Подолінського як джерело
історико-краєзнавчого дослідження Черкащини

У середньовічні часи вільно проїхати в місто мандрівник не міг. Треба було зупинитися, дідатися дозволу і лише тоді продовжити дорогу. В наш час краєзнавство нагадує того мандрівника, але по оновленій, вільній землі. Це цілком стосується творчості С.А. Подолінського, його книг, статей. Вони мають право розглядатися не тільки як популяризаторство окремих ідей Маркса, а і як цінний краєзнавчий матеріал з історії Черкащини, де він народився в селі Ярославці нині Шполянського району. В працях С.А. Подолінського "Про багатство та бідність", "Життя і здоров'я людей на Україні", "Ремесла і фабрики на Україні" та статтях висвітлюються проблеми історії суспільства, політичної економії, філософії, робітничого і селянського руху, процес зародження капіталізму на Україні.

Краєзнавець та екскурсовод дізнається з книги "Ремесла і фабрики на Україні", виданої в 1880 році в Женеві, про широкий розвиток ремесел нашого краю, про поділ праці, мануфактури і фабрики, про аграрні відносини в сільському господарстві, про вплив машинного виробництва при капіталізмі на становище робітничого класу та селянства, про те, як останні йшли на заробітки в міста, продавати свою робочу силу на ринках у Черкасах, Шполі, Смілі, Каневі та Умані. Окрім цих міст, важливими центрами ремісництва в той час були Чигирин, Корсунь, Тальне, Звенигородка та інші населені пункти Київщини, де працювало понад 60 заводів. В той час на Черкащині було багато олійниць, винокурних, пивних, лісопильних, обозних заводів, махорочних, суконних фабрик, а в Смілі і Городищі - машинобудівних заводів. В лісі під Черкасами видобували чимало смоли із соснового кореня та інших дерев'яних залишків. Застосування машин на Україні, зокрема на Черкащині, відбулося в 30-х роках 19 століття. В Канівському повіті на заводі Лопухіна і Демидова почали видобувати буряковий сік, дифузійними машинами, замінивши преси. Один із перших заводів на Україні також був збудований в цьому повіті в 1832 році пр. селі Троцен.

через 42 роки подібних заводів на Київщині було вже 74, з них 16 - цукропрісочних та 8 - рафінадних, де працювало майже 30 тисяч робітників, які виробили в 1874 році 3 млн. 120 тис. пудів цукру і 2 млн. 600 тис. пудів рафінаду /Подолінський С.А. Ремесла і фабрики на Україні, Женева, 1880, с.124/. Про тяжке становище робітників повідомляють такі рядки: ... "праця робітників на цукрових заводах дуже тяжка. Працюють по 12 годин. За цей час робітник не має жодної хвилини відпочинку. Особливо тяжка робота на пресах. Тут холодно, мокро, и сама праця потребує великої мускульної сили. Праця проходить в тісноті, бруді, і через це серед робітників велике захворювання, а на заводах немає лікарень. Лише в Смілі, Городищі, Тальному є порядні лікарні". /Указ. соч. с 130/. Екскурсивод та краєзнавець із книги дізнаються також про одного із цукрозаводчиків нашого краю - П.Ф. Симиренка, який позичив Т.Г. Шевченку 1 тис. 100 крб. на видання "Кобзаря". Він мав велику першокласну цукроварню в Городищі, де як писав С.А.Подолінський, робочих людей харчували доволі і не дуже погано. Для фахівців будуть цікаві і відомості про видобуток вугілля, про захист міськими робітниками своїх інтересів, про їх національний склад та безліч інших фактів.

Таким чином, навіть всі окремі відомості з книги, як і її зміст, та в цілому праці С.А. Подолінського мають бути використані в екскурсивно-туристській роботі, в поширенні джерельної бази, удосконаленні дослідження джерел з історії рідного краю і сприятимуть підготовці узагальненої краєзнавчої праці про Черкащину.

Титов О.І. /Черкаси/

Впорядкувати пам'ятні місця і започаткувати нові туристські маршрути

У створенні незалежної України повинні бути використані всі фактори, в тому числі - туризм як такий, що може сприяти зміцненню в свідомості людей почуття національної гідності. Адже знання рідного краю, його історії, традиції - важливий елемент формування самосвідомості народу.